Divendres, 18 de juliol de 2014
22h - Auditori Espai Ter

ACADÈMIA 1750

Laia Frigolé, soprano
Alfredo Bernardini, director

Producció del Festival de Torroella de Montgrí
Concert commemoratiu del Tricentenari 1714

1714 X 2014

JOVENTUTS MUSICALS
DE TORROELLA DE MONTGRÍ

PROGRAMA

1a Part

Francisco José de Castro (ca. 1670 – ca. 1730)
Concert per a oboè, corda i continu en sol major, Opus 4, núm. 4
Adagio – Allegro – Adagio – Allegro

Antonio Caldara (1670-1736)
Vanne, vivi, godi, regna, ària de Sofonisba, de l'òpera *Scipione nelle Spagne* (1710)
Così la navicella, ària de Sofonisba, de l'òpera *Scipione nelle Spagne*

Emanuele Gioacchino Cesare Rincón d'Astorga (1680-1757)
Obertura de la pastoral *Dafni* (1709)
[Allegro] – Adagio – Allegro

Andrea Stefano Fioré (1686-17329)
Tale incauto è l'usignolo, ària de Zenobia, de l'òpera *Zenobia in Palmira* (1710)

Tomaso Albinoni (1671-1751)
Concert per a oboè, corda i baix continu en re menor, Op. 9, núm. 2
Allegro e non presto
Adagio
Allegro

2a Part

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Cantata nupcial *O holder Tag, erwüenschte Zeit*, BWV 210, per a soprano, oboè d'amor, flauta travessera i baix continu

O holder Tag, erwüenschte Zeit, recitatiu
Spielet, ihr beseelten Lieder, ària
Doch, haltet ein , recitatiu
Ruhet hie, matte Töne, ària
So glaubt man denn, recitatiu
Schweigt, ihr Flöten, ària
Was Luft? Was Grab?, recitatiu
Großer Gönner, dein Vergnügen, ària
Hochteurer Mann, so fahre ferner fort, recitatiu
Seid beglückt, edle beide, ària

INTÈRPRETS

Alfredo Bernardini – oboè i director
Laia Frigolé – soprano
Acadèmia 1750
Violins I: Alba Roca, mestre de concert; Nuno Mendes, Ariadna Padró, José Manuel Villareal | **Violins II:** Kathleen Leidig, Esther Buendia, Chus Castro, Edelweiss Tinoco | **Violes:** Anna Aldomà, Leticia Moros | **Violoncels:** Mercedes Ruiz, Oleguer Aymamí | **Contrabaix:** Oriol Casadevall | **Flauta:** Joan Bosch | **Clavicèmbal:** Eva del Campo.

El Festival de Torroella de Montgrí i l'Orquestra Acadèmia 1750 volen dedicar el concert inaugural de la 34a edició a la memòria del periodista i crític **Jaume Busqué**, que en ens va deixar el passat 14 de juny.

1a part

Vanne, vivi, godi, regna
Antonio Caldara

Vanne, vivi,
godi, regna,
ed io frattanto
quì rimango
a lagrimar.
E non arrivi
la memoria
del mio pianto
le tue gioie
a contristar.

Così la navicella
Antonio Caldara

Così la navicella
che perde la sua stella,
scherzo de' sordi venti,
errando vassi.
Incerta del suo fato,
lunge dal porto amato,
forza è che rompa al fin
tra scogli e sassi.

Tale incauto l'usignolo
Andrea Stefano Fioré

Tale incauto l'usignolo
da se stesso anch'ei tall'ora
s'imprigiona e non lo crede.
Ma se poscia ei tenta il volo
verso il ciel che l'innamora,
de' suoi lacci allor s'avvede.

2a part

O holder Tag, erwünschte Zeit
Johann Sebastian Bach

1. Recitatiu

O holder Tag, erwünschte Zeit,
willkommen, frohe Stunden!
Ihr bringt ein Fest, das uns erfreut.
Weg, Schwermut, weg, weg, Traurigkeit!
Der Himmel, welcher vor uns wachet,
Hat euch zu unsrer Lust gemachet:
drum laßt uns fröhlich sein!
Wir sind von Gott darzu verbunden,
uns mit den Frohen zu erfreu'n.

1a part

Ves, viu, gaudeix, regna
Antonio Caldara

Ves, viu,
gaudeix, regna,
i jo mentre tant
resto aquí
per plorar.
I que no arribi
la memòria
del meu plor
les teves joies
a entristir.

Així la barqueta
Antonio Caldara

Així la barqueta
que perd la seva estrella,
joguina dels vents sords,
se'n va perduda.
Incerta del seu destí,
lluny del port amat,
és segur que a la fi s'estavelli
entre roques i esculls.

Tan incaut el rossinyol
Andrea Stefano Fioré

Tan incaut el rossinyol
està d'ell mateix, que a vegades
s'empresona i no s'ho creu.
Però si després prova de volar
cap al cel que l'enamora,
llavors s'adona del seus lligams.

2a part

Oh dia formós, tant de temps esperat!
Johann Sebastian Bach

1. Recitatiu

Oh, dia formós, tant de temps esperat!
Benvingudes, hores felices,
ens porteu una festa que ens omple de goig!
Fora malenconies, fora tristors!
el Cel, que vetlla per nosaltres,
us ha dut per al nostre goig:
siguem doncs feliços!
Déu ens ha convocat per a això,
per a alegrar-nos amb els benaurats.

2. Ària
Spielet, ihr beseelten Lieder,
werfet die entzückte Brust
in die Ohnmacht sanfte nieder!
Aber durch der Saiten Lust
stärket und erholt sie wieder!

3. Recitatiu
Doch, haltet ein,
ihr muntern Saiten;
denn bei verliebten Eheleuten
soll's stille sein.
Ihr harmoniert nicht mit der Liebe;
denn eure angebornen Triebe
verleiten uns zur Eitelkeit,
und dieses schickt sich nicht zur Zeit.
Ein frommes Ehepaar
will lieber zu dem Dankaltar
mit dem Gemüte treten
und ein beseeltes Abba beten;
es ist vielmehr im Geist bemüht
und dichtet in der Brust ein angenehmes Lied.

4. Ària
Ruhet hie, matte Töne,
matte Töne, ruhet hie!
Eure zarte Harmonie
ist vor die beglückte Eh'
nicht die wahre Panazee.

5. Recitatiu
So glaubt man denn, daß die Musik verführe
und gar nicht mit der Liebe harmoniere?
O nein! Wer wollte denn nicht ihren Wert betrachten,
auf den so hohe Gönner achten?
Gewiß, die gütige Natur
zieht uns von ihr auf eine höhre Spur.
Sie ist der Liebe gleich, ein großes Himmelskind,
nur, daß sie nicht, als wie die Liebe, blind.
Sie schleicht in alle Herzen ein
Und kann bei Hoh' und Niedern sein.
Sie lockt den Sinn zum Himmel hin
und kann verliebten Seelen
Des Höchsten Ruhm erzählen.
Ja, heißt die Liebe sonst weit stärker als der Tod,
wer leugnet? die Musik stärkt uns in Todes Not.
O wundervolles Spiel!
dich, dich verehrt man viel.
Doch, was erklingt dort vor ein Klagelied,
das den geschwinden Ton beliebter Saiten flieht?

2. Ària
Soneu, cants inspirats,
que desmaïn els pits
encantats en un dolç èxtasi!
Però que pel plaer de les cordes
s'animin i reforcin novament!

3. Recitatiu
Però atureu-vos,
cordes joioses,
que per als esposos feliços
heu de fer silenci.
No harmonitzeu amb l'amor,
puix de manera innata
transmeteu impulsos de vanitat,
i això no s'adiu amb aquest moment.
Una parella pietosa
s'estima més acostar-se a l'altar
amb passes greus
i elevar un agraïment al Pare;
són d'una faiçó més espiritual
i treuen dels seus pits un cant plaent.

4. Ària
Calleu, sons dèbils;
dèbils sons, calleu!
La vostra harmonia tendra
per a la benaurada parella
no seria pas la veritable panacea.

5. Recitatiu
Hem de creure, llavors, que la música és corrupta
i no harmonitza amb l'amor?
No pas! Qui menysprearia les virtuts
que uns patrons tan enlairats aprecien!
Certament, la sàvia Naturalesa
amb ella ens enlaira cap amunt.
Com l'amor, és un regal del Cel,
però sense ser cega, com ell.
S'adreça al dins dels cors,
tant dels grans com dels humils.
Enlaira l'esperit cap al Cel
i pot, a les ànimes enamorades,
transmetre la glòria de l'Altíssim.
Sí, l'amor és molt més fort que la mort,
qui ho pot negar? i la música ens enforteix en el tràngol de la mort.
Oh, tonades meravelloses,
i com us venerem!
Però què és aquesta mena de cant de lament
que surt de les nostres cordes estimades?

6.Ària

Schweigt, ihr Flöten, schweigt, ihr Töne,
denn ihr klingt dem Neid nicht schöne,
eilt durch die geschwärzte Luft,
bis man euch zu Grabe ruft!

7. Recitatiu

Was Luft? was Grab?
Soll die Musik verderben,
die uns so großen Nutzen gab?
Soll so ein Himmelskind ersterben,
und zwar für eine Höllenbrut?
O nein! Das kann nicht sein.
Drum auf, erfrische deinen Mut!
Die Liebe kann vergnügte Saiten
gar wohl vor ihrem Throne leiden.
Indessen laß dich nur den blassen Neid verlachen,
was wird sich dein Gesang aus Satans Kindern machen?
Genug, daß dich der Himmel schützt,
wenn sich ein Feind auf dich erhitzt.
Getrost, es leben noch Patronen,
die gern bei deiner Anmut wohnen.
Und einen solchen Mäzenat
sollst du auch itzo in der Tat
an seinem Hochzeitfest verehren.
Wohlan, laß deine Stimme hören!

8.Ària

Großer Gönner, dein Vergnügen
muß auch unsern Klang besiegen,
denn du verehrst uns deine Gunst.
Unter deinen Weisheitsschätzen
kann dich nichts so sehr ergötzen
als der süßen Töne Kunst.

6.Ària

Calleu, flautes; calleu, sons!
que no soneu agradables als envejosos,
fugiu en els aires foscos
fins que us cridin a la tomba!

7. Recitatiu

Quin aire? Quina tomba?
Que potser hem d'arruïnar la música,
que ens dóna tantes bondats?
Cal sacrificar una criatura celestial,
i a més per una criatura de l'infern?
No pas! Això no pot ser!
Amunt, enlaireu els ànims!
L'amor pot admetre les joioses cordes
fins i tot davant del seu tron.
Mentrestant, riem de l'enveja pàl·lida;
què hi te a veure el vostre cant amb les criatures de Satanàs?
Prou doncs, que el Cel et protegeix
quan t'amenaça un enemic.
Tranquil·la, que encara tens patrons
que viuen feliços amb el teu encant.
I a un mecenes com aquest
ara rendiràs pleitesia
en la festa del seu casament.
Au doncs, sentim la teva veu!

8.Ària

Grans patrons, el vostre plaer
ha de sotmetre els sons nostres,
puix ens honoreu amb el vostre favor.
Entre els vostres tresors de saviesa
res no us pot delectar tant
com el dolç art dels sons.

9. Recitatiu

Hochteurer Mann, so fahre ferner fort,
der edlen Harmonie wie itzt geneigt zu bleiben;
so wird sie dir dereinst die Traurigkeit vertreiben.
So wird an manchem Ort
dein wohlverdientes Lob erschallen.
Dein Ruhm wird wie ein Demantstein,
ja wie ein fester Stahl beständig sein,
bis daß er in der ganzen Welt erklinge.
Indessen gönne mir,
daß ich bei deiner Hochzeit Freude
ein wünschend Opfer zubereite
und nach Gebühr
dein künftig Glück und Wohl besinge.

10. Ària

Seid beglückt, edle beide,
edle beide, seid beglückt!
Beständige Lust
erfülle die Wohnung, vergnüge die Brust,
bis daß euch die Hochzeit des Lammes erquickt.

9. Recitatiu

Altíssim baró, segueix així,
roman inclinat cap a la noble harmonia;
perquè ella escamparà lluny la tristesa.
Així ella arreu
la teva lloança merescuda farà sonar.
I la teva fama serà com diamant,
resistent com l'acer,
que ressonarà fins arreu del món.
Mentrestant, permeteu-me
que en la joia de les vostres noces
us faci ofrena dels meus bons desigs
i cantar com cal
la vostra salut i felicitat futures.

10. Ària

Sigues feliç, noble parella;
noble parella, sigues feliç!
Que plaers constants
omplin casa vostra, us alegrin el pit
fins que es renovin les noces de l'Anyell.

A hores d'ara no cal pas insistir en la transcendència que va tenir en l'àmbit de la política per a Catalunya l'episodi històric de la guerra de Successió a la corona espanyola, i menys quan estem commemorant el tricentenari de la presa de Barcelona del dia 11 de setembre del 1714. Allò que potser ja no és tan conegut és com la cort reial que va mantenir Carles d'Àustria a Barcelona, com a capital del seu regne, va competir amb les altres corts europees en la sumptuositat en el conreu de les arts. El cas és que, després de segle d'absència d'una cort important, entre els anys 1705 i 1712 arribaren a Catalunya artistes, pintors, escenògrafs, poetes i compositors que portaven amb ells les darreres tendències estètiques i tècniques, vinguts sobretot de Viena i de Nàpols, i era gairebé obligat que el Festival de Torroella i la seva orquestra resident, especialitzada en la música del segle XVIII, presentessin una mostra d'aquest moment històric que va tenir una importància cabdal en el desenvolupament de l'art musical al nostre país.

No està demostrat que Antonio Caldara fos actiu a Barcelona, però sí que la cort de Carles III va encarregar obres propagandístiques a ell i al dramaturg Apostolo Zeno: *Scipione nelle Spagne* té com a rerefons la glorificació d'un Escipió que porta la civilització i la cultura imperials a l'antiga Hispània, i per a *Zenobia in Palmira* es va recórrer a encarregar cadascun dels actes a tres compositors diferents que treballaren simultàniament i independent: Fortunato Chelleri, Andrea Stefano Fiorè i Francesco Gasparini. Una tercera òpera representada a Barcelona va ser *Dafni*, una *favola boschereccia* de pastors i nimfes del llegendari "baró d'Astorga", l'aristòcrata sicilià Emanuele Gioacchino Cesare Rincón d'Astorga, Millaina i Morticello, baró d'Ogliastro, que va portar una vida errant i aventurera i es va fer famós sobretot com a compositor de cantates de cambra.

Alhora que Caldara i Alessandro Scarlatti creaven la nova òpera del segle XVIII, diferents escoles italianes establien les formes instrumentals modernes en un procés on varen tenir un gran paper els concerts per a instruments de vent solistes. El gairebé desconegut Francisco José de Castro, educat a l'escola dels jesuïtes de Brescia, era membre de l'Accademia dei Formati de la mateixa ciutat. El seu concert en Sol major és la quarta peça del seu *opus 4*, un recull de vuit titulat *Concerti accademici à quattro* i publicat l'any 1708 a Bolonya, una ciutat on Torelli, Bononcini o Jacchini estaven assentant llavors les bases del gènere. Tot i que el paper de Castro en aquest procés no ha estat gaire reconegut, aquests són dels primers concerts que es van imprimir mai i, malgrat l'arcaisme i les dimensions reduïdes, contenen els elements que regiran el llenguatge concertant en endavant. El mateix autor va fer una declaració d'intencions interessant en l'edició d'aquestes peces, demanant que es toquessin "con moltiplicità di strumenti di arco", amb la qual cosa ja estableix la base de l'orquestra moderna, i alhora deslligant-les de l'estil *da chiesa* i *da camera*, per considerar-les més aviat "da accademia o da teatro": obres per a concerts o teatres.

Amb els dotze *Concerti à cinque* de l'*opus 9* d'Albinoni, publicat a Amsterdam l'any 1722, entrem en una etapa ja molt més desenvolupada en el món del concert barroc, amb l'estructura tripartida que esdevindrà clàssica i amb altres trets que adoptarà també Bach, com és la forma fugada per al darrer moviment i l'estil d'ària lenta per al moviment lent. Val a dir que l'*adagio* del segon concert s'ha convertit en un dels temes més famosos d'Albinoni (amb l'avantatge de ser autèntic, perquè l'arxipopular "Adagio d'Albinoni" en Sol menor va ser compost l'any 1945!).

Una de les moltes varietats de l'oboè a l'època barroca fou l'*oboe d'amore*, més greu i afinat una tercera baixa. Bach el va utilitzar molts cops, com ara en la cantata nupcial *O holder Tag, erwünschte Zeit*, on el va aparellar amb la flauta travessera. Ens trobem davant d'una obra molt diferent de les seves grans cantates d'església amb cors, solistes i orquestra, basades en paràfrasis dels corals luterans. De fet, és una obra per a soprano solista, on els dos instruments de vent dialoguen amb l'orquestra o amb la veu, amb el rerefons de l'orquestra de corda. Composta a Leipzig entre 1738 i 1741, probablement per a un casament important, Bach va "reciclar" una cantata d'homenatge anterior, avui perduda, *O angenehme Melodei!* (BWV 210a), i va plantejar una estructura de cinc àries que és un mostrari de diferents combinacions, reservant per al final la que inclou la totalitat del conjunt instrumental. Al mig hi trobem la peça més reduïda, per a soprano, flauta i baix continu, mentre que a banda i banda hi ha àries amb oboè d'amor combinat amb l'orquestra de cordes o amb un o dos violins. Els recitatius que preparen cadascuna de les àries són tots amb baix continu llevat del primer (amb l'orquestra de cordes) i del darrer, on el joc dels dos instruments de vent crea una atmosfera joiosa sobre el puntejat de la corda.

Josep Dolcet

ACADÈMIA 1750

Amb la finalitat de proporcionar al Festival de Torroella de Montgrí un instrument orquestral propi, l'any 2006 va néixer l'Orquestra Barroca del Festival de Torroella de Montgrí. La presentació es va materialitzar l'any 2006 amb la interpretació, per primera vegada a Catalunya, de l'oratori *El deure del Primer Manament, KV 35*, de Mozart, sota la direcció de Marek Stryncl. Ha desenvolupat diversos projectes al costat de músics destacats com ara Ottavio Dantone (*Juditha Triumphans*), Alfredo Bernardini (*L'Sturm und Drang o la gènesi del romanticisme germànic*) o Paul Goodwin (*Una Gala Händel*).

Els músics de l'Acadèmia 1750 són especialistes del camp de la interpretació històrica i formen part d'orquestres com Le Concert des Nations, Les Musiciens du Louvre, Concerto Köln, Al Ayre Español o El Concierto Español.

Ha enregistrat en viu l'oratori *Juditha Triumphans* (2008) i ha gravat també un disc dedicat a les *Simfonies* de Carles Baguer (2009, Columna Música). La internacionalització de l'Acadèmia 1750 va iniciar-se el setembre de 2009 amb una interpretació de *Juditha Triumphans* a l'església de San Giovanni in Bragora, de Venècia, amb motiu de la participació de Catalunya a la Biennal d'Art de Venècia.

El 2013 l'orquestra va inaugurar l'Auditori Espai Ter de Torroella de Montgrí, seu del Festival de Torroella.

Des de la seva creació el 2006, ha actuat en cada edició del Festival de Torroella i el 2013 com a artista principal convidat.

ALFREDO BERNARDINI, director

Nascut a Roma, Alfredo Bernardini es traslladà a Holanda el 1981 per a especialitzar-se en oboè barroc i música antiga, i allà estudià amb Bruce Haynes i Ku Ebbinge. El 1985 va formar part de l'Orquestra Barroca de la Unió Europea i, dos anys després, obtingué el diploma de solista al Real Conservatori de la Haia.

Ha participat en concerts arreu d'Europa, els Estats Units, el Japó, la Xina, Israel, Egipte, Sud-amèrica i Austràlia com a membre i solista convidat de prestigioses orquestres barroques com ara Hesperion XX, Le Concert des Nations, La Petite Bande, Freiburger Barockorchester, The English Concert, Bach Collegium Japan o Amsterdam Baroque Orchestra. El 1989 fundà l'*ensemble* Zefiro amb els germans Paolo i Alberto Grazzi, formació en la qual els instruments de vent tenen un paper predominant. Ha participat en més de 100 enregistraments discogràfics. El seu CD dels concerts per a oboè de Vivaldi va ser premiat el 1995 amb el Cannes Classic Award.

Des de 1992 és professor del Conservatori d'Amsterdam i, des de 2002, de l'Escola Superior de Música de Catalunya.

Va debutar al Festival de Torroella el 2008 i hi ha tornat el 2009.

LAIA FRIGOLÉ, soprano

És llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de Girona i titulada superior en solfeig i piano pel Conservatori Superior de Música del Liceu i CNR de Perpinyà. Es titulà en Cant Històric a l'Escola Superior de Música de Catalunya el 2009.

Com a solista ha cantat sota la direcció de Leonardo García-Alarcón (Capella Mediterrània), Chiara Banchini, Luca Pianca (Ensemble Claudiana), Lorenzo Coppola, Jéan Tubery, Martin Gester, Xavier Puig (Orquestra Simfònica del Vallès) i Jordi Mora (Orquestra de Cambra de Vic). Col·labora regularment amb els grups Canto Coronato, Vespres d'Arnadí, La Grande Chapelle i Ensemble Athenea.

Ha participat en el CD *Victoria de los Ángeles canta a Nin* (2009). El 2012 enregistrà la cantata *Suspende infelice* en el disc de la Xantria *Tomàs Milas Godayol. Música religiosa* (Musiepoca) i *Una ànima alemanya* amb Ensemble Méridien (Brilliant).

Debuta al Festival de Torroella.

Organitza: Joventuts Musicals de Torroella de Montgrí

Patrocinen: Generalitat de Catalunya Institut Català de les Empreses Culturals · Ajuntament de Torroella de Montgrí · Diputació de Girona · Costa Brava Pirineu de Girona · inaem · 1714/2014 · Consell Municipal de l'Estartit · Royaume de Belgique Service public fédéral Affaires étrangères, Commerce extérieur et Coopération au Développement

Mecenes: Club Nàutic Estartit · Naturlis · Fundació Daniel & Nina Carasso · Fundació Valvi · Panini · Les Illes · Port l'Estartit · Hotel Medes II · Apartaments Brasil www.estartitbrasil.com · Ceigrup · el molinó · Festa · Fincasol · Can Bech

Mitjans oficials: La Vanguardia · CatMúsica

Col·laboren: L'Estartit - Illes Medes Estació Nàutica · Ajuntament de Bordils · Ajuntament de Pals · auditori teatre espaiter · Museu de la Mediterrània · Cinema Montgrí · Parròquia de Sant Genís · Associació d'amics de l'ermita de Santa Caterina · Unesco · Cities Unesco · ConArte · Escola Municipal de Música · Consorci per a la Normalització Lingüística · Fundació Ernest Lluch · acem · esmuc · Orquestra Pianos · Steinway & Sons · Goethe Institut · Catclàssics · TR3SC · Memòria Girona · Cultureca · Blauverd Hotels · Petits Grans Hotels · Costa Brava Hotels · Mou del Mirò · Restaurant Lomirador · Gran Garnes · Fonda Mitjà Restaurant Hotel · Espai Rubert · Angelo · Moner · sonanemroom